

Občutena slovesnost in poziv za dostojanstveno ohranitev grobnice

V nedeljskem deževnem popoldnevu (10. marca) se je pred vhom tržaškega pokopališča zbrala lepa množica, ki je nato krenila do grobnice Tomažičev. Društvo slovenskih izobražencev in Kulturno društvo Stanko Vuk Miren-Orehovlje sta namreč priredili spominsko slovesnost ob 80. obletnici smrti Stanka Vuka, Danice Tomažič in Draga Zajca. Po občuteno zapeti skladbi *Lipa zelenela* je Mešanega pevskega zbora župnije sv. Jurija iz Mirna je sledilo polaganje cvetja. Nato je predsednik DSI Martin Breclj nagovoril prisotne. Spomnil je, kako so pred 80 leti ugasnila mlada življenja. Vuk je bil mlad in obetajoč pesnik in pisatelj ter eden najvidnejših predstavnikov slovenskih krščanskih socialcev na Primorskem. Z ženo Danico, sestro komunističnega voditelja Pina Tomažiča, se je po izpustitvi iz fašističnega zaporu nameraval pridružiti partizanom. S podobno namero jih je tisti večer obiskal tudi liberalno usmerjeni doktor

psihologije Drago Zajc, ki je v Ljubljani sodeloval z OF. Trojni umor v Rossettijevi ulici je globoko odjeknil v slovenskem in širšem prostoru ter celo navdihnil nekatera literarna peresa. Dolga leta je prevladovala domneva, da so bili storilci zločina nasprotniki Osvobodilne fronte, toda danes več dokazov govori o tem, da so morilci prihajali prav iz njenih vrst. Vuka v partizanskem gibanju niso hoteli, da ne bi s svojo karizmo okrepil njihovih notranjih političnih tekmecev, ki so bili potencialno nevarni. Šlo je predvsem za predvojne voditelje primorskih Slovencev, od krščanskih socialcev in liberalcev do tigrovcev, ki so se po zlomu Italije vračali iz zaporov, iz konfinacije in emigracije v prepričanju, da bodo lahko še naprej igrali svoje nekdanje vloge, a so se očitno med tem razmere spremenile. Biti dosledno proti nacifašizmu in hkrati uveljavljati svojo nekomunistično politično usmeritev je bilo tedaj med Slovenci večkrat tvegano, je

dejal Breclj, ki je to tragično zgodbo veliko raziskoval. Ugotovitve je podkrepil v knjigi *Anatomija političnega zločina* in z drugimi spisi in

Foto MČ

članki. O tem je napisal tudi novo knjigo (v italijanščini), ki bo izšla letos in v katero je vključil nekaj novih odkritij in spoznanj. Trojni umor v Rossettijevi ulici odraža zapleteno dogajanje med drugo svetovno vojno na Slovenskem, še posebej

tedanji slovenski razkol. Ob boju za narodno osvoboditev se je takrat razveljavila tudi borba za revolucijo in proti njej, pri čemer so se

pojavele razne kolaboracije z okupatorjem. "Prav je, da vse to jasno povemo, pa ne zato, da bi netili stare spore in sovraštva, pač pa zato, da bi pospeševali resnično spravo. V tem duhu je tudi prav, da ohranjamo hvaležen spomin na ljudi, ki so pomembno

prispevali za naše današnje svobodnejše in enakopravnejše sožitje," je še poudaril Breclj, ki je ob koncu govora pozval slovensko

javnost oz. organizacije, da bi s skupnimi močmi našli rešitev za trajno in redno vzdrževanje grobnice, ki je pomemben slovenski zgodovinski spomenik v Trstu. Kratek pozdrav je prinesla tudi predsednica KD Stanko

Vuk Sonja Cijan, ki je spomnila, kako so bili Stanku Vuku domači kraji vedno pri srcu, kar je tudi opisal v črtici *Vrnitev pod Kras*. Zahvalila se je za sodelovanje z DSI pri organizaciji svečanosti, ki spominja na kruto usodo domačega domoljuba, žene Danice in prijatelja Draga. Svečanost, ki jo je povezoval Tomaž Susič, se je nadaljevala s kulturnim programom. Kulturna delavka Barbara Rustja je prebrala pismo Danice Tomažič bratu Pinu (z dne 19. 2. 1941), Robert Petejan je recitiral pesem *Mlada Stanka Vuka*, Andrej Brešan pa prebral pismo, ki ga je iz zaporu leta 1943 pisal Stanko Vuk Danici Tomažič. Še enkrat je zadonela pesem zbora iz Mirna, ki je pod vodstvom Andreja Budina zapel še *Nocoj, pa oh, nocoj* Frana Venturinija in *Ljuba si, pomlad zelena* Antona Dolinarja. Ob odhodu s pokopališča se je delegacija ustavila tudi ob grobu pisatelja Borisa Pahorja ter ga počastila z mislijo in pesmijo.

Matevž Čotar